

ХУЛОСАИ
шурои диссертатсионии 6D.KOA-021 назди
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илм

Парвандаи аттестатсионии № _____
Қарори шурои диссертатсионӣ аз 26.06.2025, № 103

Барои сазовор донишани Сафарзода Одинамуҳаммад Ислон, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ.

Диссертатсияи Сафарзода Одинамуҳаммад Ислон дар мавзӯи «Таҳлили сохторию маъноии истилоҳоти дорусозӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва фаронсавӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.20 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, киёсӣ ва муқоисавӣ дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D.KOA-021-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (734025, шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17; фармониши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 7 январи соли 2022, №22/шд) аз 22-юми апрели соли 2025 бо суратҷаласаи №96 ба ҳимоя қабул гардидааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ Сафарзода Одинамуҳаммад Ислон 10-уми августи соли 1974 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таваллуд шудааст.

Соли 2003 Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Қ. Ҷӯраев (ҳозира Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ)-ро бо дараҷаи магистрӣ аз рӯйи ихтисоси маълумоти филологӣ (забони фаронсавӣ) хатм кардааст.

Аз соли 2004 то соли 2014 ба ҳайси ассистенти кафедраи умумидонишгоҳии забонҳои олмонӣ-фаронсавии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва аз соли 2014 то ин ҷониб ҳамчун муаллими калони кафедраи мазкур фаъолият дорад.

Диссертатсия дар кафедраи забонҳои хориҷии факултети забонҳои Осиё ва Аврупои Донишгоҳи миллии Тоҷикистон омода гардидааст.

Роҳбари илмӣ: доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи забони тоҷикӣ ва усули таълими забон ва адабиёти тоҷики факултети филологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон **Тӯрахасанов Қодиркул Шодиқулович**.

Муқарризони расмӣ: **Турсунов Фаёзҷон Мелибоевич**, доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи забоншиносии муқоисавӣ ва назарияи тарҷумаи Донишгоҳи байналмилалӣ забонҳои хориҷии Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода ва **Азизова Мастона Ҳамидовна**, номзади илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи забонҳои хориҷии факултети дипломатия ва

сиёсати Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба диссертатсия тақризи мусбат пешниҳод намудаанд.

Муассисаи пешбар – Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав» дар тақризи мусбати худ, ки аз ҷониби раиси ҷаласа – номзади илмҳои филологӣ, мудири кафедраи назария ва типологияи забони англисии донишгоҳи зикршуда **Олматова Шарофат Сафаралиевна**, эксперт – номзади илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи мазкур **Рачабов Неъматулло Файзалиевич**, котиби илмии ҷаласа – омӯзгори кафедраи мазкур **Муродов Исмоил Саидович** имзо гардида, бо имзои муҳри ректори муассиса, доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Қурбонзода Маҳмадалӣ Раҳмат пешниҳод шудааст, қайд менамояд, ки диссертатсияи довталаби дараҷаи илмӣ Сафарзода Одинамуҳаммад Исломи дар мавзӯи «Таҳлили сохторию маъноии истилоҳоти дорусозӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва фаронсавӣ» қори таҳқиқи анҷомёфта буда, ба талаботи бандҳои 31, 33-35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти рақами №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.20 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ мебошад.

Муқарризон ва муассисаи пешбар бо дарназардошти муқаррароти бандҳои 67-70 ва 74-75-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти № 267 тасдиқ шудааст, интиҳоб ва таъин гардидаанд. Интиҳоби муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар ба он асоснок мегардад, ки онҳо мутахассисони бевоситаи соҳаи забоншиносии муқоисавӣ буда, дар қорҳои илмию таҳқиқӣ фаъолона иштирок менамоянд ва дар ин самт асару мақолаҳои таълиф кардаанд, ки мазмуну муҳтавои онҳо ба мавзӯи диссертатсияи мазкур иртиботдоранд.

Довталаби дараҷаи илмӣ доир ба мавзӯи диссертатсия 7 мақолаи илмӣ таълиф намудааст, ки аз ин номгӯй 5 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷоп расидаанд. Маводи интишоргардида нуктаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва мазмунҳои диссертатсияро инъикос намуда, саҳми шахсии муаллифро собит менамоянд.

**I. Таълифоти муаллиф дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи
Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии
Тоҷикистон:**

[1-М]. Сафаров, О.И. Ташаккули низоми истилоҳоти дорусозӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва фаронсавӣ / О.И. Сафаров // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2024. – № 2. – С. 75-81.

- [2-М]. Сафаров, О.И., Тӯраҳасанов, Қ.Ш. Нақши луғатномаҳо дар ташаккули истилоҳоти дорусозӣ / О.И. Сафаров, Қ.Ш. Тӯраҳасанов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2024. – № 7. – С. 16-21.
- [3-М]. Сафаров, О.И. Меъёрҳои ба танзимдории истилоҳоти дорусозӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва ғаронсабӣ / О.И. Сафаров // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2024. – № 8. – С. 49-53.
- [4-М]. Сафаров, О.И. Баъзе мушкилот дар истилоҳоти дорусозӣ / О.И. Сафаров // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2025. – № 1. – С. 87-91.
- [5-М]. Сафарзода, О.И., Тӯраҳасанов, Қ.Ш. Меъёрҳои интихоби истилоҳсозии дорусозӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва ғаронсабӣ / О.И. Сафарзода, Қ.Ш. Тӯраҳасанов // Паёми Донишгоҳи забонҳо. Силсилаи илмҳои филологӣ, педагогӣ ва таърих. – Душанбе, 2025. – № 1 (57). – С. 134-140.

II. Мақолаҳои муаллиф дар маҷмааҳо ва нашрияҳои дигари илмӣ:

- [6-М]. Сафаров, О.И. Дарачаи омӯзиши истилоҳоти дорусозӣ дар илми забоншиносии тоҷик / О.И. Сафаров // Маводи конференсияи илмӣ назариявии ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «Истилоҳоти хориҷӣ дар соҳаи сайёҳӣ ва туризм» (Душанбе: ДМТ, 23.05.2020). – Душанбе, 2020. – С. 92-96.
- [7-М]. Сафаров, О.И. Ҷойгоҳи забони лотинӣ дар истилоҳоти тиббӣ / О.И. Сафаров // Маводи конференсияи илмӣ назариявии донишгоҳӣ дар мавзӯи «Усулҳои муосири таълими забонҳои хориҷӣ дар муассисаҳои таълимоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон» (Душанбе: ДМТ, 12.05.2023). – Душанбе, 2023. – С. 21-24.

Ба автореферати диссертатсия аз муассиса ва муҳаққиқони зерин тақризҳо ба шӯрои диссертатсионӣ ворид шудаанд:

1. Тақризи доктори илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи «забони тоҷикӣ»-и Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» **Қурғонов Зоҳид Деҳқонович** мусбат буда, дар радифи зикри дастовардҳои илмӣ эродҳои зерин оварда шудаанд:

1. Дар мавридҳои алоҳида баъзан мисолҳои зиёд оварда шудааст (с. 19).
2. Дар автореферат ҷо-ҷо ғалатҳои имлоиву китобат роҳ ёфтаанд (с. 16, 25).

2. Тақризи номзади илмҳои филологӣ, дотсент, ректори Муассисаи давлатии таълимии «Донишқадаи давлатии фарҳанг ва санъати Тоҷикистон

ба номи Мирзо Турсунзода **Назарзода Маҳмуд Мирзо** мусбат буда, дар баробари зикри дастовардҳои илмӣ ва муҳокимаю натиҷагирӣҳои ҷолиби муаллифи диссертатсия эродҳои зерин зикр шудаанд:

1. Дар қисмати «Нуктаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда» ба ҷойи вожаи «саҳми» истифодаи қалимаи «мавқеи» дурусттару саҳеҳтар аст, зеро саҳм ба шахс мутааллиқ аст, на ба предмет.

2. Бахши «Саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмӣ» каме такмил меҷаҳад, то мавқеи диссертант ошкор карда шавад.

3. Дар автореферати диссертатсия баъзе ғалатҳои имлоӣ ва техникӣ (саҳ. 10, 13, 12, 26) ба назар расид, ки ислоҳи онҳо ба ғоидаи довталаби дараҷаи илмӣ хоҳад буд.

3. Тақризи номзади илмҳои филологӣ, дотсент, сардори шуъбаи сифати таҳсилоти Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон **Холиқзода Айниддин** мусбат буда, ба норасоӣҳои ҷойдоштаи зерин ишора шудааст:

1. Дар қисмати «Дараҷаи таҳқиқи мавзӯ» номи муҳаққиқони ватаниву хориҷии зиёде оварда шудааст, аммо ягон пажӯҳиши дар ин соҳа анҷомшуда таҳлил нашудааст;

2. Дар автореферат мисолҳои зиёд оварда шудааст, лекин таҳлили лексикиву морфологӣ камтар аст;

3. Таносуби овардани мисолҳо дар фаслҳои боби дуюм риоя нашудаанд, зеро дар баъзе фаслҳо мисолҳо бештар, дар фаслҳои дигар бошад, камтар ба назар мерасанд.

4. Тақризи номзади илмҳои филологӣ, муаллими калони кафедраи забоншиносӣ ва типологияи муқоисавии Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ **Саидова Нилуфар Абдулмачидовна** низ мусбат буда, муқарриз дар баробари зикри дастовардҳои илмӣ аз баъзе камбудӣҳои ҷузъии кори таҳқиқӣ ёдовар шудааст:

1. Дар баъзе ҳолатҳо такрори фикру андешаҳо ба мушоҳида мерасад, ки ба услуби дигар ифода намудани онҳо ба манфиати кор хоҳад буд.

2. Дар автореферати диссертатсия дар навиштани баъзе қалимаҳо қонуну қоидаҳои имлоӣ нави забони тоҷикӣ сарфи назар шудааст.

3. Дар фишурда ҷо-ҷо хатоҳои имлоӣ роҳ ёфтааст, ки ислоҳ намудани онҳо ҳатмӣ мебошад.

Муқарризон дар баробари муайян кардани баъзе нуқсонҳои автореферати диссертатсия аҳамияти ҷанбаҳои назарияю амалӣ ва навоариҳои онро таъкид карда, муаллифро барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.20 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ сазовор донистаанд.

Шури диссертатсионӣ қайд менамояд, ки аз тарафи докталаби дараҷаи илмӣ дар асоси иҷро кардани таҳқиқи илмӣ:

- назарияҳои навини истилоҳ ва истилоҳшиносӣ дар забоншиносии муосири тоҷикиву фаронсавӣ дар заминаи таҳлилу баррасии истилоҳоти дорусозии забонҳои тоҷикию фаронсавӣ мушаххас шуда, дар самти таъиншуда **таъбиқ гардидаанд**.
- таърихи пайдоиши низомии истилоҳоти дорусозӣ дар забонҳои таҳқиқшаванда баррасӣ шуда, умумият ва фарқияти типологии истилоҳоти дорусозии забонҳои тоҷикӣ ва фаронсавӣ **муайян карда шудааст**;
- нақши луғатнома ва фарҳангномаҳо дар ташаккули истилоҳоти дорусозии забонҳои тоҷикиву фаронсавӣ **таъин гардидааст**.
- усулҳои сареҳи ҳамунсозии истилоҳоти дорусозии забонҳои тоҷикиву фаронсавӣ **нишон дода шудааст**;
- нақши истилоҳоти дорусозӣ барои ба вуҷуд овардани забони илмӣ тиббии тоҷикиву фаронсавӣ **собит шудааст**;
- ҷойгоҳи истилоҳоти иқтибосии дорусозӣ дар ғанӣ гардондани таркиби луғавии забонҳои тоҷикӣ ва фаронсавӣ бо мисолҳо **дақиқ ва муайян карда шудааст**;
- меъёрҳои асосии муродифпазирии истилоҳоти дорусозӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва фаронсавӣ **мушаххас карда шудааст**;
- камбудиву нуқсонҳо ва норасоӣҳо дар истилоҳсозӣ ва истилоҳгузинӣ ошкор ва гунаи дурусти онҳо **нишон дода шудааст**.

Аҳаммияти назарӣ ва амалии таҳқиқ дар он зоҳир мегардад, ки назарияҳои навини истилоҳ, истилоҳшиносӣ, таърихи истилоҳоти дорусозӣ, заминаҳо ва марҳилаҳои ташаккули ин қабати лексикӣ, хусусиятҳои сохторӣ ва маъноии онҳо дар ду забон омӯхта ва баррасӣ шуда, нақши истилоҳоти иқтибосии дорусозӣ дар забонҳои тоҷикиву фаронсавӣ дақиқу муайян карда шуда, ҷойгоҳи истилоҳоти иқтибосии байналхалқӣ дар низомии истилоҳоти дорусозӣ ва мансубияти забонии онҳо муқаррар карда шудааст.

Натиҷаҳои аз пажӯҳиш бадастовардашударо метавон ба сифати маводи таълимӣ дар факултетҳои дорусозии донишгоҳҳои тиббӣ ва факултетҳои дорусозӣ барои донишҷӯён истифода кард. Илова бар ин, калимаву истилоҳоти дорусозие, ки зимни таҳқиқ ошкору муайян карда шудаанд, дар таълифи вожаномаҳо, луғатномаҳои дузабонаи тоҷикӣ-фаронсавӣ, луғатномаи тафсирии соҳаи дорусозӣ, баргузориҳои дарсҳои амалӣ дар ихтисосҳои дорусозии донишгоҳу донишқадаҳо ва коллеҷҳои тиббӣ метавонад мавриди истифодаи мутахассисони соҳа қарор гирад.

Дар ҷараёни таҳқиқ ва таълифи диссертатсия аз таҷрибаи илмии муҳаққиқони забоншиносии ватаниву хориҷӣ, ки доир ба истилоҳ, истилоҳшиносӣ, махсусан, дар истилоҳоти соҳаи тиббии дорусозӣ пажӯҳиш анҷом додаанд, истифода шудааст. Зимни баррасии масъалаҳои меҳвари диссертатсия асарҳои олимону муҳаққиқон Гринаф, Китрич, Ж. Морел, Ж. Шевалие, Р. Гиро, Ж. Лазар, Д. С. Лотте, В. П. Даниленко, В. М. Лейчик, А. А. Реформатский, Б. Н. Головин, А. А. Суперанская, В. В. Виноградов, Г. О. Винокур, Г. А. Абрамова, Р. Е. Березникова, О. В. Величко, Д. И. Гончаров, Н. И. Баришникова, Ф. Л. Коситская, И. Е. Зайтсева, М. Б. Мусохранова, А. П. Машковский, Н. Л. Носова, М. Шакурӣ, Р. Гаффоров, А. Турсунов, М. Н. Қосимова, С. Сулаймонов, С. Назарзода, М. Ҳ. Султон, А. Байзоев, Қ. Ш. Тӯрахасанов, А. Юсупов, Ш. Ҳайтова, П. Нуров, Ҳ. Одил, Р. Содикӣ, Р. Ботинӣ, Х. Фаршедвард, Раҳими Илҳом, Мир Абдулвоҳид, Саидалишо Рустоёр, Ҳусайни Нойил ва дигарон истифода шуда, ба афкори назарии онҳо истинод шудааст.

Дар таҳлилу таҳқиқи маводи ғирдоваришуда ва масъалаҳои асосии таҳқиқи диссертатсионӣ аз методҳои анъанавии забоншиносии муқоисавӣ, муқоисавию таърихӣ, таҳлили сохторию маъноӣ ва омӯрӣ истифода шудааст.

Аҳамияти натиҷаҳои бадастовардаи довталаб барои дарёфти дараҷаи илмӣ дар амалия чунин тасдиқ карда мешавад, ки натиҷаҳои амалии диссертатсияро зимни навиштани мақолаву рисолаҳои илмӣ, китоби дарсӣ аз ҷанни забони фаронсавӣ метавон истифода кард. Маводи рисола ва мақолаҳои ҷопнамудаи диссертант барои истифода дар дарсҳои назарӣ ва амалӣ аз ҷанни истилоҳшиносӣ мувофиқанд. Ҳамчунин, ҳулосаҳои илмии диссертатсия метавонанд барои таҳияи барномаи таълимӣ аз ҷанни забони фаронсавӣ ва лотинӣ, китобҳои дарсии марбут ба истилоҳоти соҳавии забони тоҷикӣ истифода гардад.

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон доданд, ки дар қори диссертатсионӣ аз таҳқиқоти забоншиносони ватанию хориҷӣ, истилоҳшиносон ва сарчашмаҳои таърихӣ ба ҳадди зарурӣ истифода шудааст. Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ аз ҷамъоварӣ, таснифи истилоҳоти дорусозӣ, коркарди маводи пажӯҳиш, мувофиқати ҳаҷми маводи таҳқиқ, теъдоди интишорот доир ба мавзӯ ва интиҳоби дурусти методҳои таҳқиқ бармеояд. Ҳулоса ва тавсияҳои диссертатсия дар заминаи таҳлили илмӣ пешниҳод шуда, натиҷаҳои бадастомада аз ҷаслу бобҳо ва таҳқиқи назарии мавзӯ мебошанд.

Саҳми шахсии довталаби дарёфти дараҷаи илмиро дарки амики масъалаҳои дар диссертатсия тарҳрезӣшуда, натиҷаҳо ва ҳулосаҳои асосии

кор, тавсияҳои ба ҳимоя пешниҳодшуда ва мушаххас баён гардидани мавқеи ӯ доир ба мавзуи пажӯҳиш муайян менамояд. Ҳамчунин, саҳми бевоситаи муаллифи рисола дар он зоҳир меёбад, ки ӯ ҷанбаҳои назарию амалии таҳқиқи диссертатсиониро мушаххас намуда, истилоҳоти дар соҳаи дорусозӣ корбастгардидаро аз лиҳози сохтор ва маъно таҳлилу баррасӣ намудааст. Муносибати методологии муаллиф ба мавзуи мавриди таҳқиқ саҳми шахсии ӯ дар омӯзиши мавзӯ буда, барои ҳалли илмии масъала заминаи мусонид фароҳам овардааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ бо истифода аз равиши илмӣ дар баррасӣ ва таҳқиқи истилоҳот, муайян сохтани арзиши илмии ин воҳидҳои луғавӣ, ба низом даровардан ва ҷамъбасти натиҷаҳои бадастомада, пешниҳоди маълумот ва фароҳам сохтани замина барои таҳқиқоти баъдӣ, интиҳоби мавод ва интишори натиҷаҳои таҳқиқ саҳми назаррас дорад.

Дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D.KOA-021-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз 26-уми июни соли 2025 дар бораи сазовор донистани Сафарзода Одинамуҳаммад Ислон ба дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.20 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ қарор қабул карда шуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар шурои диссертатсионӣ аз 16 нафар аъзои шуро 15 нафар, аз ҷумла 4 нафар доктори илм аз рӯйи ихтисоси 10.02.20 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ иштирок доштанд.

Аз 15 нафар аъзои шурои диссертатсионии дар ҷаласа иштирокдошта овоз доданд: тарафдор – 15 нафар, муқобил – нест, бюллетенҳои безътибор – нест.

Раиси шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои филологӣ, професор

Гулназарзода Ж.Б.

Котиби илмии шурои диссертатсионӣ,
номзади илмҳои филологӣ

Мирзоёров Ф.Н.

26.06.2025.